

KARŞILIKLARIN TÜRKİYE MUHASEBE/FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARI KAPSAMINDA ŞİRKETLERDE KULLANIMI*

THE USE OF PROVISIONS IN COMPANIES UNDER THE TURKISH ACCOUNTING/FINANCIAL REPORTING STANDARDS

Yasin CEBECİ**
Hakan CAVLAK***

Öz

İşletme içindeki ve dışındaki paydaşların işletme hakkında doğru karar verebilmeleri için çeşitli bilgilere ihtiyaçları vardır. Bu bilgilerden en önemlisi ise finansal raporlardır. Finansal raporlar hazırlanırken ve sunulurken genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri, mevzuat hükümleri ile muhasebe/finansal raporlama standartları esas alınmaktadır. Bu araçlar ile raporların gerçeğe uygun, güvenilir ve şeffaf hale gelmesi amaçlanmaktadır. Finansal raporlardaki bilgiler çoğunlukla gerçekleşen, bazı durumlarda ise tahmine dayalı veriler dikkate alınarak oluşturulmaktadır. Tahmine dayalı veriler, genel olarak işletme yönetimi tarafından karşılıkların hesaplanmasında kullanılmaktadır. İşletme yönetiminin aldıkları kararlar sonucunda ortaya çıkan karşılıklar, finansal raporların hazırlanmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu çalışmada öncelikle karşılıklar, Türkiye Muhasebe/Finansal Standartları çerçevesinde ele alınmıştır. Daha sonra ise TMS 37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar ve TMS 19 Çalışanlara Sağlanan Faydalar standartları kapsamında ele alınan karşılıklar konusunun BİST 30 endeksinde yer alan şirketlerin finansal tablolarında ne şekilde ve hangi tutarda yer aldığı, yıllar itibarıyla karşılık oranları ve sektörlere göre dağılımı araştırılarak karşılıkların kullanım düzeyinin tespit edilmesi hedeflenmiştir.

* Makale Gönderim Tarihi: 14.03.2017; Kabul Tarihi: 01.06.2017

** Marmara Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Araştırma Görevlisi

*** Marmara Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Araştırma Görevlisi

Anahtar Kelimeler: TMS 19, TMS 37, Karşılıklar, Finansal Raporlama, BİST30.

Abstract

Internal and external stakeholders need a variety of knowledge to make the right decision about the companies. The most important of these are financial reports. When preparing and presenting financial reports, generally accepted accounting principles, legislation provisions and accounting/financial reporting standards are used. With these tools, it is aimed to provide a fair, reliable and transparent presentation of the reports. The information in the financial reports takes the facts which are mostly realized into account, in some cases based on the estimation. Estimation based data are generally used by the business management to calculate the provisions. Provisions have a significant role in the preparation of financial reports. In this study, first, provisions are reviewed in Turkish Accounting Standards framework. Then, by examining in which way and what amount the provision items that taken in the scope of TAS 37 Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets and TAS 19 Employee Benefits are disclosed in financial statements of companies quoted to BIST 30 index, provision ratios by years, and distribution by sectors, it is aimed to determine the usage level of provisions.

Keywords: TAS 19, TAS 37, Provisions, Financial Reporting, BIST 30.

I. GİRİŞ

İşletme yönetiminin ve işletme ile ilgili tüm paydaşların, işletmeler ile ilgili karar alma süreçlerinde yararlandığı en önemli araç finansal raporlardır. Finansal raporlar, işletme yöneticilerine işletme kaynaklarının dönemler boyunca nasıl yönetildiğini gösteren ve bu dönemlerin sonunda işletmenin finansal durumu hakkında bilgi sağlayan araçlardır (Palea, 2013, s.18). Bu özelliği ile finansal raporlar, finansal bilgi kullanıcılarının doğru kararlar almasında önemli rol oynamaktadır (Özden ve Ataman, 2014: 14). Bir başka tanımla finansal raporlar, işletmenin belirli bir süreç içinde tamamlanan ticari faaliyetlerine göre işletmenin varlık ve yükümlülüklerine dayanarak mevcut ekonomik durumunu gösteren ve bu konuya önem veren finansal dokümanlardır (Aerts ve Walton, 2013: 383).

Finansal raporlamanın amacı, finansal tablo kullanıcıları için doğru, gerçekçi ve güvenilir bilgileri sağlamaktır. Bu amaca ulaşmak için, işletmeler çeşitli muhasebe politikaları uygulamaktadırlar. Dolayısıyla işletmeler finansal durumlarını gerçekçi ve şeffaf bir şekilde sunmak için muhasebe politikaları arasından doğru olanları seçmeli, seçilen politikaları da benzer işlemler, olaylar ve durumlarda tutarlı olarak uygulamalıdır (Akdoğan ve Sevilengül, 2007: 8).

Her ne kadar finansal raporlar oluşturulurken muhasebe politikaları belirleyici olsa da finansal raporlarda sunulan bilgilerin bir kısmı işletme yönetiminin aldığı kararlar sonucu oluşmaktadır. Yönetimin aldığı kararların finansal raporlardaki çıktılarında biri de karşılıklardır. Karşılıkların işletme tarafından muhasebeleştirilmesi ve finansal tablolar aracılığı ile

raporlanıp ilgililere duyurulması için olasılıkların, varsayımların ve belirsizliklerin yorumlanması gerekmektedir. Bu nedenle karşılıklar ve bu karşılıkların muhasebeleştirilmesi sürecinde işletme yönetiminin olayları, yorumlamaları finansal raporların hazırlanmasında önemli bir rol oynayabilmektedir (Süer, 2014: 391). Bu noktada uluslararası muhasebe/finansal raporlama standartları, karşılıklar konusunda hem işletmelere yol göstermekte hem de işletme ile ilgili tüm paydaşlara gerekli bilgilerin sunulmasını sağlamaktadır (Siddiqua, 2013: 21).

II. TÜRKİYE MUHASEBE/FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARI KAPSAMINDA KARŞILIK KAVRAMI

Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları'nda zamanı veya tutarı belli olmayan yükümlülükler olarak tanımlanan karşılıklar, standart setinde temel olarak TMS 37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar standardında ele alınmaktadır. Bununla beraber bazı karşılık türleri ise TMS 19 Çalışanlara Sağlanan Faydalar standardı kapsamına girmektedir. Her iki standartta da bahsi geçen karşılık kalemleri, KGK'nın 2013 yılında yayınladığı "Finansal Tablo Örnekleri ve Kullanım Rehberi"nde karşılıklar sınıfı altında yer almaktadır.

TMS 37'nin amacı, uygun muhasebeleştirme kriterleri ve ölçüm esaslarının karşılıklar, koşullu borçlar ve koşullu varlıklara uygulanmasını ve kullanıcıların bunların nitelikleri, zamanlamaları ve tutarlarını anlamalarını sağlamak üzere gerekli bilgilerin finansal tablo eklerinde gösterilmesini sağlamaktır (TMS 37, 2016: 2). Çalışmanın teorik kısmında araştırma kapsamı doğrultusunda TMS 37'nin ele aldığı üç konudan sadece karşılıklar konusu ele alınmıştır.

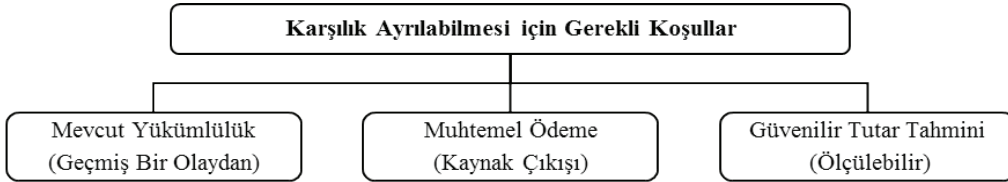
Kaynağını ihtiyatlılık kavramından alan ve TMS 37 kapsamında düzenlenen konulardan biri olan karşılıklar, Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları'nda "*gerçekleşme zamanı veya tutarı belli olmayan yükümlülük*" (KGK, 2017b: 3) olarak tanımlanmaktadır. Standartta geçen karşılıklar, gelecekteki bir olaydan değil mutlaka geçmiş bir olaydan kaynaklanmış olmalıdır (Walton, 2011: 125). Çünkü, işletmenin gelecekteki eylemlerinden doğan yükümlülükler ne kadar muhtemel olursa olsun mevcut yükümlülük niteliğinde değildir ve dolayısıyla karşılık veya borç tanımına uymamaktadır. Ancak, standart işletmelerin ekonomik açıdan dezavantajlı sözleşmeler yaptıkları ve bunun sonucunda zarar etmelerinin kaçınılmaz hale geldiği durumlarda söz konusu zarar için karşılık ayrılmasını uygun görmektedir. Bunun nedeni ilgili karşılığın gelecekte zarar getirecek kaçınılabilir nitelikteki faaliyetlerden değil, geçmiş bir olaydan (yapılan bağlayıcı bir sözleşmeden) kaynaklanıyor olmasıdır (Akbulut, 2015: 908).

TMS 37 kapsamında ele alınan konulardan karşılıklar ve koşullu borçlar, bazı durumlarda karıştırılabilmektedir. Temel olarak bu iki unsur arasındaki fark: Karşılıkların zamanı ve tutarı belli olmayan mevcut bir yükümlülüğü kapsarken, koşullu borçların muhtemel bir yükümlülüğü ya da tutarı güvenilir olarak ölçülemeyen mevcut bir yükümlülüğü

kapsamasıdır (Collings, 2013: 211). Ayrıca, karşılık finansal tablolara alınabilecek duruma gelmiş yükümlülükler; koşullu borç ise henüz finansal tablolara alınabilme koşullarını sağlamamış yükümlülükler için kullanılmaktadır. Özetle karşılık, muhtemel yükümlülük; koşullu borç ise mümkün yükümlülüktür (Örten vd., 2015: 535).

Bilindiği üzere karşılıklar bilançoda borçların bir alt başlığıdır. Borçlar TMS uyarınca geçmişte meydana gelen olaylardan kaynaklanan ve ifası durumunda ekonomik fayda içeren değerlerin işletmeden çıkışına neden olacak mevcut yükümlülüklerdir (Akbulut, 2015: 906). Borç ve karşılık arasındaki en önemli fark: Borcun kesin olması, karşılığın ise muhtemel bir borç olmasıdır (Çetin ve Öğüz, 2010: 412). Bununla beraber birbirine yakın kavramlar olan tahakkuklar ile karşılık tutarlarının gösteriminde de farklılık söz konusudur. Karşılıklar borçların altında ayrı bir kalem olarak gösterilirken, tahakkuklar genellikle ticari veya diğer borçların bir parçası olarak gösterilmektedir.

Standartta gerçekleşme zamanı veya tutarı belli olmayan yükümlülük olarak tanımlanan karşılıklar, mevcut bir yükümlülük olduklarından ve yükümlülüğün ifası için ekonomik fayda içeren kaynakların işletme dışına çıkması gerekeceğinden, güvenilir bir tahmin yapılabilmesi koşulu ile yükümlülük olarak muhasebeleştirilmektedirler (Demir, 2009, s.215). Özetle, karşılık ayrılması için (karşılığın oluşması ve finansal tablolara yansıtılabilmesi için) gerekli üç ana koşul şu şekilde özetlenebilir (Bragg, 2010: 174):

Şekil 1. TMS 37'ye göre Karşılık Ayrılabilmesi için Gerekli Koşullar

Şekil 1'de belirtilen koşullar yerine geldiğinde, işletme tarafından güvenilir şekilde tahmin edilen tutar karşılık olarak ayrılmaktadır. Ancak, belirsizlik işletmenin gereğinden fazla karşılık ayırmasını veya yükümlülüklerini kasti olarak yüksek göstermesini haklı kılmamaktadır (Dündar, 2013: 188).

Karşılıklar, öznel olmaları ve nakdi olmamalarından ötürü yönlendirmeye açıktırlar. Bu nedenle işletmelerin fazla karşılık ayırarak kârlarını belirli amaçlara uygun bir biçimde belirlemelerinin önüne geçmek için standart, karşılık ayırma hususunda uyulması gereken önemli kriterleri Şekil 1'de de görüldüğü gibi ortaya koymuştur. Bu kriterlerin sağlanmadığı durumlarda işletmelerin karşılıkları muhasebeleştirilmesi söz konusu olmamaktadır (Antill ve Lee, 2008: 129).

Karşılık olarak muhasebeleştirilen tutar, mevcut bir yükümlülüğü yerine getirmek için raporlama dönemi sonu (bilanço tarihi) itibariyle yapılması gereken harcamaya ilişkin en gerçekçi tahmin olmalıdır (KGK, 2017b: 7). Karşılık tutarının tahmin edilmesi ve ölçülmesiyle ilgili TMS 37'de üç yöntemden bahsedilmektedir. Bahsi geçen yöntemler: Beklenen değer yöntemi, gerçekleşme olasılığı en muhtemel sonuç yöntemi ve bugünkü değer yöntemidir (Akça ve Gönen, 2015: 94). İşletmeler standartta geçen bu yöntemleri kullanarak karşılık tutarını en gerçekçi şekilde ölçüp finansal tablolarına yansıtırmaktadırlar.

Finansal tablolara yansıtılan karşılık tutarları mevcut durumu en iyi şekilde yansıtmak üzere her raporlama dönemi sonu itibariyle gözden geçirilmeli ve düzeltilmelidir. Kaynak çıkış ihtimalinin ortadan kalkması durumunda ayrılan karşılık tutarı, gelir yazılarak iptal edilmiştir (Mirza ve Ankarath, 2013: 144).

Karşılıklar konusu TMS 19 Çalışanlara Sağlanan Faydalar standardı kapsamında incelendiğinde bazı noktalar öne çıkmaktadır. Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları'nda ele alınan karşılıklar, TMS 19'da şirketlerin çalışanlarına sağlamış olduğu faydalar çerçevesinde ele alınmış olup söz konusu faydalar, TMS 19'da kısa ve uzun vade ayrımına tabi tutulmuştur.

TMS 19'a göre çalışanlara sağlanan kısa vadeli faydalar: Ücretler, maaşlar ve sosyal güvenlik katkıları, ücretli yıllık izin ve ücretli hastalık izni, kârdan pay verilmesi ve primler, mevcut çalışanlar için sağlanan parasal olmayan faydalar, emeklilik faydaları ve iş ilişkisi sonrasında sağlanan hayat sigortası ve sağlık yardımı gibi diğer faydalardır. Çalışanlara sağlanan uzun vadeli faydalar ise: Kıdeme bağlı izinler veya özel izin gibi uzun vadeli ücretli izinler, jübile veya kıdeme bağlı diğer faydalar ve uzun süreli iş göremezlik nedeniyle sağlanan faydalardır (KGK, 2017a: 3).

Karşılıklar ile ilgili olarak TMS 19'da bahsi geçen en önemli konu kıdem tazminatıdır. Standart, kıdem tazminatını işçinin çalışması karşılığı olduğunu ifade ederek, çalışma sonrası sağlanan faydalar grubu içinde yorumlamaktadır. Bu nedenle de işçi çalıştıkça kıdem tazminatı adı altında bir yükümlülük doğmaktadır (Kaygusuzoğlu, 2010: 178). Ayrıca, TMS 19'a göre kıdem tazminatı, işçinin işten çıkarılması nedeniyle ödenen bir tazminat olmayıp, işçinin çalışması karşılığı ödenen bir tazminat olarak tanımlanmaktadır. Buna göre, işçiler çalıştıkça bu tazminatı hak etmekte ve kıdem tazminatı karşılığı çalışan tarafından hak edilince ayrılır (Parlakkaya, 2010: 284).

Bir işletmenin faaliyetleri sırasında ortaya çıkabilecek karşılık konuları ve tutarları işletmenin bulunduğu ülkeye, sektöre ve diğer çeşitli etmenlere göre farklılık göstermektedir. Belirtilen unsurlar çerçevesinde meydana gelen genel karşılık türleri Şekil 2'de gösterilmektedir (Dick ve Missonier-Piera, 2010: 106).

Şekil 2. Muhasebe Standartları Kapsamındaki Genel Karşılık Türleri

Şekil 2’de verilen genel karşılık türleri işletmelerin en çok karşılaştıkları karşılık konularını oluşturmaktadır. Bahsi geçen genel karşılıklar dışında da işletmelerin buldukları sektöre göre çeşitli karşılıklar ortaya çıkabilmektedirler. Bu tür karşılıklar en çok banka, maden ve enerji sektöründe faaliyet gösteren işletmeler tarafından kullanılmaktadır.

Bazı ülkelerde karşılık terimi amortismanlar, varlıklarda değer düşüklüğü ve şüpheli alacaklar için de kullanılmaktadır. Sayılan unsurlar TMS 37 kapsamında ele alınmamakta olup, bunlar standart tarafından varlıkların defter değerinde yapılan değişikliklere ilişkin düzeltmeler olarak tanımlanarak diğer standartlarda (TMS 2, TMS 36 vd.) ele alınmaktadır (Gökçen vd. 2011: 471).

III. LİTERATÜR TARAMASI

TMS/IAS 37 kapsamındaki karşılıklar hakkında literatür taraması yapıldığında, Tablo 1’de yer alan görünüm ortaya çıkmaktadır. Tablodan da görüleceği gibi 2007-2016 arasındaki yılları kapsayan ve özel olarak 37 no’lu muhasebe standardı çerçevesinde ele alınan karşılıkları konu edinen 12 adet çalışma mevcuttur. Söz konusu çalışmalardan 7 tanesinde TMS 37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar standardındaki düzenlemeler ele alınmış, burada yer alan hükümler diğer mevzuatlar ile karşılaştırılmış ve/veya bunların muhasebeleştirilmesine dair uygulamalar sunulmuştur. Çalışmaların 3 tanesi Borsa İstanbul’da yer alan şirketler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Bunlardan ikisinde karşılık kalemlerinde yer alan tutarlara ve dipnotlarda yer alan açıklamalara ilişkin değerlendirmelerde bulunulurken, bir tanesinde ise seçili şirketlerin karşılık tutarları ile karlılıkları arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Son iki çalışmadan birinde Dakka Borsası’nda yer alan bankalar ile ilgili araştırma yapılırken, bir diğerinde ise daha geniş bir çerçevede 17 Avrupa ülkesindeki 388 şirkete ait karşılık verileri toplanarak, bunların söz konusu ülkelerin muhasebe kültürleri ile ilişkisi analiz edilmiştir.

Tablo 1. TMS/IAS 37 Kapsamındaki Karşılıklar Hakkında Literatür Taraması

Yıl	Yazarlar	Çalışma Hakkında
2007	Gerşil ve Sönmez	Karşılıklar, SPK Tebliği ve TMS 37 kapsamında değerlendirilmiş olup, burada yer alan hükümlere göre muhasebe kayıt örnekleri sunulmuştur.
2008	Yıldırım ve Karanlık	Mevcut yasal düzenlemelere ve TMS 37'ye göre karşılıklar ile garanti giderleri incelenmiş olup, standarda göre garanti karşılıklarının muhasebeleştirilmesi ele alınmıştır.
2010	Çetin ve Ögüz	TMS 37'nin incelenmesi, uygulamaya yönelik eleştiriler ve önerilerde bulunulmuştur. Ayrıca İMKB 30'da yer alan şirketlerin 31.12.2008-31.12.2009 tarihli finansal tablo ve dipnotları ele alınmış; bu çerçevede şirketlerin karşılıklar ile ilgili yaptıkları açıklamalar ve bunların gösterimi hakkında genel değerlendirmeler sunulmuştur.
2010	Feleaga, Dragomir ve Feleaga	17 Avrupa ülkesinden 388 işletmenin muhasebe verileri toplanarak, ulusal muhasebe kültürleri ile ayrılan karşılık-yükümlülük oranları arasında bir ilişkinin olup olmadığı analiz edilmiştir.
2012	Çalış	Karşılıklar, koşullu borçlar ve varlıkların finansal tablolara nasıl yansıtıldığı örnekler yardımı ile açıklanmaya çalışılmıştır.
2011	Özkan ve Kocamış	Genel hatları ile karşılıklar, ülke uygulamaları ile uluslararası muhasebe standartları açısından karşılaştırmalı olarak ele alınmış olup, muhasebeleştirme hükümlerinden bahsedilmiştir.
2013	Siddiqua	Dakka Borsası'nda yer alan 23 bankanın 2011 yılına ait finansal tabloları incelenmiş olup, karşılıkların tutarları, oranları ve alt kalemleri analiz edilerek sektör hakkında genel bir değerlendirme yapılmıştır.
2013	Yükçü ve Yaşar	TMS 37'de yer alan karşılık, koşullu borç ve koşullu varlık kavramlarını ele alınarak, standart kapsamında nasıl tanımlandıkları ve nasıl muhasebeleştirilecekleri örnek olaylar ile anlatılmıştır.
2014	Süer	BİST 100 endeksindeki finans dışı sektörlerdeki 54 şirkete ait 2011 ve 2012 finansal tablolarında yer alan karşılık tutarları incelenmiş olup, bunların tutarları, nerelerden kaynaklandıkları hakkında sektörel bazda muhtelif değerlendirmelerde bulunulmuştur.
2014	Esendemirli ve Yeğinboay	TMS 37'ye göre karşılıklar standardı ile uygulaması incelenmiş olup, Borsa İstanbul'da işlem gören seçilmiş imalat sanayi şirketlerinin 2010-2013 yılları arasındaki finansal tablo dipnotlarından yararlanılarak, garanti ve montaj giderleri ile şirket karlılıkları arasındaki ilişki istatistiksel yöntemlerle analiz edilmiştir.
2015	Akça ve Gönen	TMS 37 standardı, vergi mevzuatı ile karşılaştırmalı olarak incelenmiş ve karşılıklar, koşullu borçlar ve koşullu varlıklara ilişkin muhasebe uygulamaları örnekler ile açıklanmıştır.
2016	Usul ve Keçe	TMS 37 standardındaki temel ilkeler incelenmiş olup, şirketlerin karşılık ayırması durumunda muhasebe kayıtlarını nasıl yapacağına dair örnekler verilmiştir.

Bu çalışma, tablodan da görüleceği gibi biri dışında daha önceki çalışmalarda araştırma konusu olarak ele alınmamıştır. 2014 yılında Süer'in yaptığı çalışmada, BİST 100'de yer alan finans dışı sektörlerdeki 54 şirketin 2011-2012 yıllarına ait verileri ile ortaya çıkan karşılık kalemleri sadece 37 nolu standart kapsamında (19 nolu standart kapsamındaki karşılıkları elimine edilmiştir) incelenmiş ve bunlar gruplandırılarak sektörel bazda değerlendirmelerde

bulunulmuştur. Bu çalışmada ise, BİST 30 endeksinde yer alan tüm sektörlerdeki şirketlerin 2012, 2013 ve 2014 yılındaki hem 37 hem de 19 nolu standart kapsamındaki karşılıklara ait tüm veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiş olup, daha geniş ve güncel bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle yapılan çalışmanın konu hakkında güncel bilgiler sağlayarak, karşılıklar konusu hakkında bundan sonra yapılacak olan çalışmalara fikir vermesi ve karşılıklar ile ilişki kurulabilecek diğer finansal tablo kalemlerinin neler olabileceğine dair çıkarımlarda bulunularak, hipotezler kurulması konusunda literatüre katkı yapması beklenmektedir.

IV. TÜRKİYE MUHASEBE/FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARI KAPSAMINDA KARŞILIKLARIN BİST 30 ŞİRKETLERİNDE KULLANIMI

IV.1. Araştırmanın Amacı, Kapsamı ve Yöntemi

Olasılıkları, varsayımları ve belirsizlikleri içeren karşılıkların doğruluğunun ve güvenilirliğinin denetlenmesi önemlidir. Tespit edilecek karşılık kalemleri ve karşılık oranlarının şirketlerin bağımsız denetimi sırasında denetçilere yol göstereceği düşünülmektedir. Bu çerçevede çalışmada, TMS 37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar ve TMS 19 Çalışanlara Sağlanan Faydalar standartları kapsamında ele alınan karşılıkların şirketlerin finansal tablolarında ne şekilde ve hangi tutarda yer aldığının ortaya konulması amaçlanmıştır. Ayrıca şirketlerin yıllar itibarıyla ayırdıkları toplam karşılık tutarının toplam pasif içindeki oranı ve karşılıkların sektörlerdeki dağılımı da araştırmanın diğer amaçlarını oluşturmaktadır.

Araştırma, BİST 30'da yer alan şirketleri kapsamaktadır. Bu endeksin seçilmesinin nedeni, borsada işlem gören hisse senetlerinden piyasa değeri ve işlem hacmi yüksek olanların arasından seçilen sektörel temsil kabiliyetleri yüksek hisse senetlerini içermesidir. Söz konusu şirketlerin 2012, 2013 ve 2014 yılına ait yıllık finansal tabloları araştırmanın amacı doğrultusunda içerik analizi yöntemi kullanılarak, karşılaştırmalı şekilde analiz edilmiştir. İçerik analizinde yapılan işlem, birbirine benzeyen verilerin belirlenmiş kavramlar kapsamında bir araya getirilmesi ve bunların anlaşılabilir biçimde organize edilerek yorumlanması olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 157).

Araştırmanın amacı çerçevesinde gerçekleştirilen içerik analizi için şirketlere ait veriler, şirketlerin kamuoyuna sundukları bağımsız denetim raporlarından elde edilmiş olup, ilgili raporlar da Kamuyu Aydınlatma Platformu'nun (KAP) internet sitesi olan www.kap.gov.tr'den alınmıştır. Şirketlere ait KAP'ta yer alan bağımsız denetim raporları 2012, 2013 ve 2014 yılları itibarı ile incelenmiş olup, karşılık tutarlarının finansal durum tablolarında yer alan hesapları ve bu hesapların detaylarının bulunduğu ilgili dipnotlar araştırma amacı ve kapsamı doğrultusunda içerik analizi yöntemi ile ele alınmıştır.

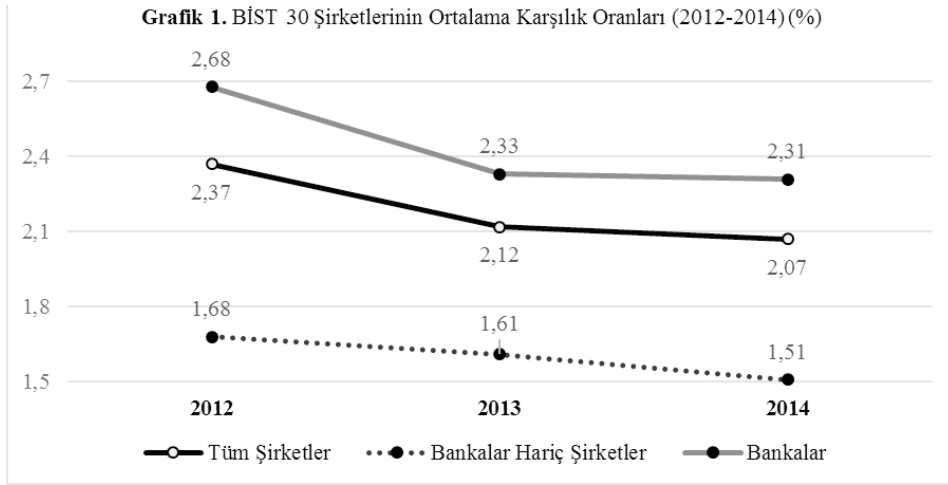

IV.2. Araştırmanın Bulguları ve Değerlendirilmesi

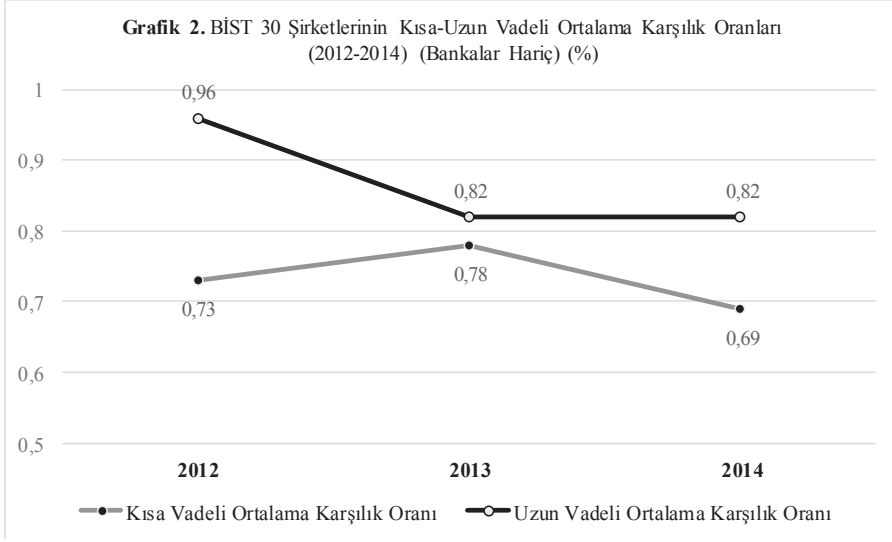
Araştırma dâhilinde 2012, 2013 ve 2014 yılı finansal tabloları incelenen BİST 30'daki şirketlerin sektörel dağılımı şu şekildedir: Söz konusu 30 şirketin %43,3'ü (13 şirket) mali kuruluş; %30'u (9 şirket) imalat sanayii; %13,4'ü (4 şirket) ulaştırma, haberleşme ve depolama; %6,7'si (2 şirket) toptan ve perakende ticaret, otel ve lokantalar; %3,3'ü (1 şirket) inşaat ve bayındırlık; %3,3'ü (1 şirket) madencilik sektöründe faaliyet göstermektedir.

Grafik 1'de, BİST 30'da yer alan şirketlerin 2012, 2013 ve 2014 yılları itibari ile ayırdıkları ortalama karşılık oranları hem tüm şirketler hem bankalar hariç şirketler hem de sadece bankalar bazında yer almaktadır. Ortalama karşılık oranı aşağıdaki formülde görüldüğü üzere, şirketlerin ayırdıkları toplam karşılık tutarlarının toplam pasif tutarlarına bölünmesi ile elde edilmiştir:

$$\text{Ortalama Karşılık Oranı} = \frac{\text{Toplam Karşılık Tutarı}}{\text{Toplam Pasif}}$$

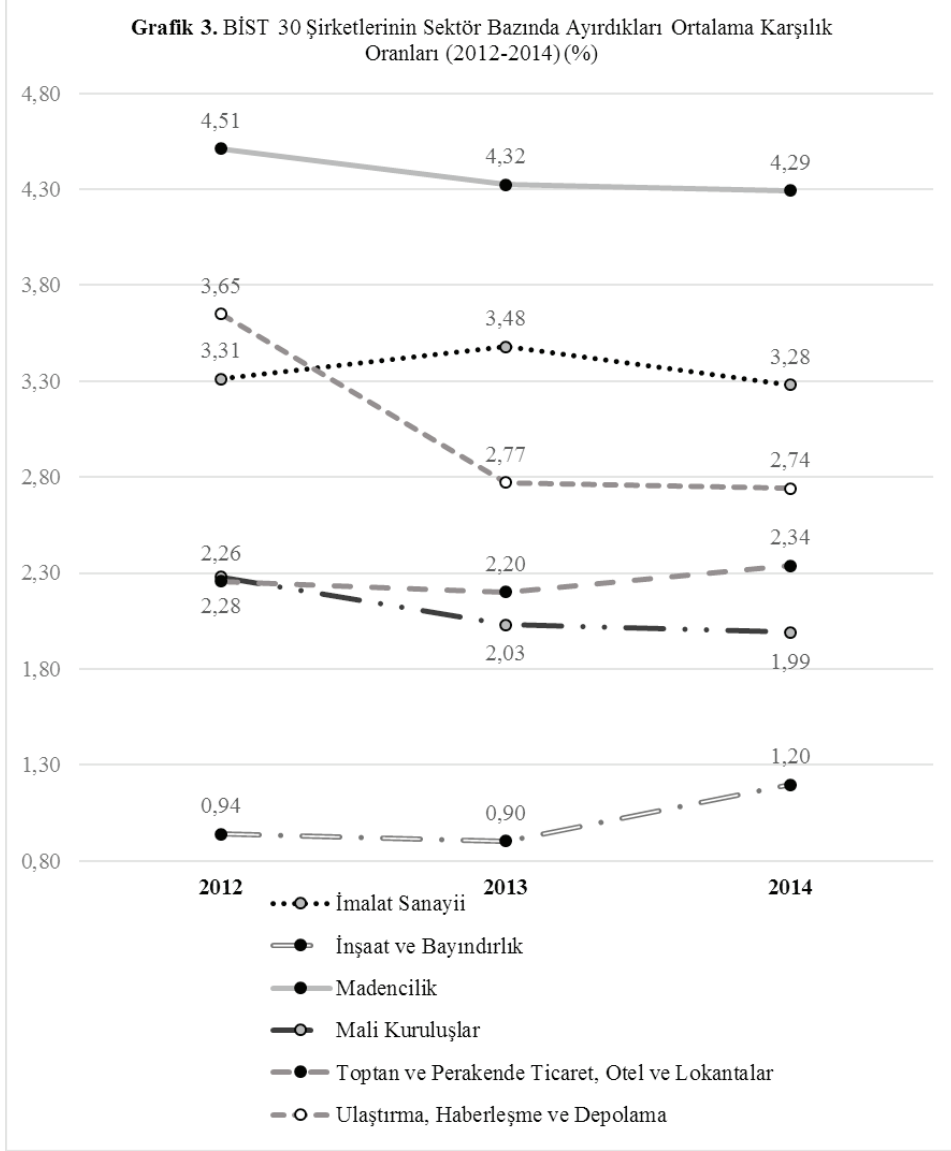

Söz konusu grafikte de görüldüğü gibi BİST 30'daki tüm şirketlerin ayırdıkları ortalama karşılık oranı 2012 yılında %2,37; 2013 yılında %2,12 ve 2014 yılında %2,07 olarak gerçekleşmiştir. Bankalar hariç şirketlerin ayırdıkları ortalama karşılık oranları 2012'de %1,68; 2013'te %1,61 ve 2014'te %1,51 seviyesinde gerçekleşmiştir. İlgili yıllar itibariyle, sadece bankaların ayırdıkları ortalama karşılık oranları incelendiğinde ise 2012'de %2,68; 2013'te %2,33 ve 2014'te %2,31 olduğu tespit edilmiştir. Her üç veride de ortalama karşılık oranları yıllar içerisinde düşüş göstermektedir. Bunun nedeni şirketlerin aktif büyüklüğü artarken, ayrılan karşılıkların aynı oranda artmamasıdır. Şirketlerin karşı karşıya olduğu risklerin yıllar içinde nispi olarak azaldığı söylenebilir.

BİST 30 şirketlerinin kısa ve uzun vadeli ortalama karşılık oranlarının yüzdesel olarak gösterildiği Grafik 2’de, mali kuruluş olan bankalar kapsam dışında bırakılmıştır. Bunun nedeni, bankaların finansal durum tablolarında kısa ve uzun dönem ayrımı olmamasıdır. Bankalar dışında kalan 24 şirketin ayırdıkları kısa vadeli ortalama karşılık oranı 2012 yılında %0,73; 2013 yılında %0,78 ve 2014 yılında %0,69 olarak gerçekleşirken, uzun vadeli ortalama karşılık oranı 2012 yılında %0,96; 2013 ve 2014 yılında %0,82 olarak gerçekleşmiştir.

BİST 30 şirketlerinin ayırdıkları ortalama karşılık oranlarının sektör bazında dağılımı incelendiğinde Grafik 3’teki görünüm ortaya çıkmaktadır. Grafik 3’te de görüldüğü üzere 2012-2014 yılları arasında ortalama karşılık oranı en yüksek olan sektör madencilik (2012: %4,51; 2013: %4,32; 2014: %4,29), en düşük olan ise inşaat ve bayındırlık (2012: %0,94; 2013: %0,90; 2014: %1,20) sektörüdür. Madencilik sektöründe ortalama karşılık oranının yüksek çıkmasının nedeni, sadece bu sektöre özgü olan Rodevans ve Devlet Maden Hakkı Gider Karşılığı ile Çevre Rehabilitasyonu, Maden Sahalarının Islahı ve Maden Kapama Karşılığıdır. Sektörün hem çevre tahribatı hem de devlete ait doğal kaynak kullanımının olması oranın yüksek çıkmasında etkilidir. İnşaat ve bayındırlık sektöründe ortalama karşılık oranının düşük çıkmasının nedeni ise, diğer şirketlere göre daha düşük dava karşılığı ayrılması ve garanti gider karşılığının ise hiç ayrılmamasıdır. Ortalama karşılık oranları, imalat sanayii sektöründe 2012’de %3,31; 2013’de %3,48; 2014’te %3,28; ulaştırma, haberleşme ve depolama sektöründe 2012’de %3,65; 2013’de %2,77; 2014’te %2,74; toptan ve perakende, ticaret, otel ve lokantalar sektöründe 2012’de %2,26; 2013’de %2,20; 2014’te %2,34; mali kuruluş sektöründe ise 2012’de %2,28; 2013’de %2,03; 2014’te %1,99 olarak gerçekleşmiştir.

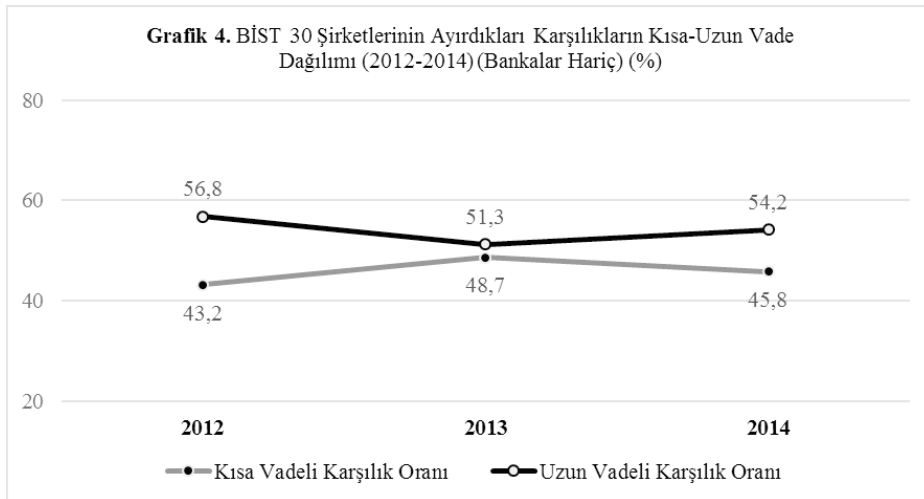
BİST 30'da yer alan şirketlerin 2012-2014 yılları arasında ayırdıkları kısa ve uzun vadeli karşılık tutarları ile oranlarının (ilgili karşılıkların toplam karşılık tutarlarına bölünmesi ile hesaplanmıştır) dağılımı Tablo 2'de yer almaktadır. Mali kuruluşlardan olan bankaların finansal durum tablolarında kısa ve uzun vade ayrımı yapmamasından dolayı Tablo 2'deki kısa-uzun vade ayrımı bankalar hariç BİST 30 şirketlerini kapsamaktadır. Bankaların 2012-2014 yılları arasında ayırdıkları karşılık tutarları da ayrı bir kalem olarak Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. BİST 30 Şirketlerinin Ayırdıkları Karşılıkların Kısa-Uzun Vade Dağılımı (2012-2014) (Tutar) (Yüzde)

Vade	Karşılık Tutarları (TL)			Karşılık Oranları (%)		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014
Kısa (Bankalar Hariç)	2.844.998.587	3.695.427.588	3.611.531.972	9,3	11,1	9,8
Uzun (Bankalar Hariç)	3.747.393.470	3.889.209.840	4.279.548.873	12,3	11,7	11,6
Bankalar	23.897.440.000	25.667.309.000	29.027.006.000	78,4	77,2	78,6
Toplam	30.489.832.057	33.251.946.428	36.918.086.845	100,0	100,0	100,0

Tablo 2’de görüldüğü gibi son yıl olan 2014 yılı itibari ile bankaların ayırdıkları karşılık tutarı 29.027.006.000 TL (%78,6), bankalar hariç şirketlerin ayırdıkları kısa vadeli karşılık tutarı 3.611.531.972 TL (%9,8), uzun vadeli karşılık tutarı ise 4.279.548.873 TL (%11,6) olarak gerçekleşmiştir. Dağılım, 2012 ve 2013 yıllarında da benzer seviyelerde seyretmiştir.

BİST 30’da yer alan şirketlerin ayırdıkları karşılıkların oransal olarak kısa ve uzun vade ayrımı, bankalar hariç olarak ele alındığında ise Grafik 4’te yer alan oranlar ortaya çıkmaktadır. Söz konusu oranlar, kısa vadeli karşılık ile uzun vadeli karşılık tutarlarının toplam karşılık tutarına (bankalar hariç) bölünmesi ile hesaplanmıştır. Son yıl olan 2014 itibari ile ayrılan kısa vadeli karşılık oranı %45,8 iken, uzun vadeli karşılık oranı %54,2 olarak gerçekleşmiştir. 2012 ve 2013 yıllarındaki dağılımda yakın seviyelerde seyretmiştir.

Tablo 3. BİST 30 Şirketlerinin Kısa Vadeli Karşılık Tutarları (2012-2014)
(Bankalar Hariç) (Tutar) (Yüzde)

Kısa Vadeli Karşılık Türü	Kısa Vadeli Karşılık Türü Tutarı (TL)				Kısa Vadeli Karşılık Oranı (%)			
	2012	2013	2014	Toplam	2012	2013	2014	Toplam
Dava Karşılıkları	409.068.159	592.051.692	669.421.199	1.670.541.050	14,38	16,02	18,54	16,46
Maliyet Giderleri Karşılığı	566.834.197	388.210.165	515.094.247	1.470.138.609	19,92	10,51	14,26	14,48
Garanti Gider Karşılıkları	453.952.072	503.556.418	509.102.578	1.466.611.068	15,96	13,63	14,10	14,45
Prim Tahakkukları	357.001.572	231.835.018	379.801.963	968.638.553	12,55	6,27	10,52	9,54
Kullanılmamış İzin Karşılığı	219.410.012	279.785.879	367.666.008	866.861.899	7,71	7,57	10,18	8,54
Ceza Karşılığı	4.945.469	631.198.683	110.363.335	746.507.487	0,17	17,08	3,06	7,35
Dava, BTK Cezası, Müşteri İade Karşılıkları	241.013.000	233.938.000	241.259.000	716.210.000	8,47	6,33	6,68	7,05
Diğer	196.920.301	263.914.676	244.548.428	705.383.405	6,92	7,14	6,77	6,95
Kredi Puan Karşılıkları	165.087.000	114.587.000	119.070.000	398.744.000	5,80	3,10	3,30	3,93
Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Diğer Karşılıklar	52.816.000	82.713.000	105.549.000	241.078.000	1,86	2,24	2,92	2,37
Montaj Gider Karşılıkları	39.300.000	53.712.000	47.369.000	140.381.000	1,38	1,45	1,31	1,38
Gayrinakdi Krediler Özel Karşılıkları	21.715.000	52.027.000	66.434.000	140.176.000	0,76	1,41	1,84	1,38
Ekonomik Açıldan Dezavantajlı Sözleşmeler	0	80.920.000	34.000.000	114.920.000	0,00	2,19	0,94	1,13
Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu Katılma Payı Karşılığı	30.373.152	33.083.120	34.847.403	98.303.675	1,07	0,90	0,96	0,97
İthal LPG'deki ÖTV Karşılığı	0	64.554.000	33.542.000	98.096.000	0,00	1,75	0,93	0,97
Rodevans ve Devlet Maden Hakkı Gider Karşılığı	18.444.000	15.293.000	14.757.000	48.494.000	0,65	0,41	0,41	0,48
Nakliye Gider Karşılıkları	9.686.000	9.748.000	14.688.000	34.122.000	0,34	0,26	0,41	0,34
Gider Tahakkukları	3.598.000	12.922.000	17.491.000	34.011.000	0,13	0,35	0,48	0,34
İade Karşılıkları	13.105.363	11.991.884	8.471.000	33.568.247	0,46	0,32	0,23	0,33
Personele Ödenecek Ücretler	6.804.078	15.843.650	9.216.369	31.864.097	0,24	0,43	0,26	0,31
Kıdem Tazminatı Karşılığı	412.000	5.734.000	17.321.000	23.467.000	0,01	0,16	0,48	0,23
Kıdeme Teşvik Primi Karşılığı	9.418.452	5.129.139	8.196.037	22.743.628	0,33	0,14	0,23	0,22
Vadeli Döviz Alım Satım Sözleşmesi Karşılıkları	6.797.000	1.278.000	11.768.000	19.843.000	0,24	0,03	0,33	0,20
Sivil Savunma Fonu Karşılığı	0	3.341.000	10.099.000	13.440.000	0,00	0,09	0,28	0,13
İdari Gider Karşılıkları	6.597.000	1.209.000	5.112.000	12.918.000	0,23	0,03	0,14	0,13
Maden Sahası Devlet Hakkı İçin Ayrılan Karşılık	3.643.868	2.642.000	4.484.000	10.769.868	0,13	0,07	0,12	0,11
Çevre Rehabilitasyonu, Maden Sahalarının Islahı ve Maden Kapama Karşılığı	0	1.588.000	5.026.000	6.614.000	0,00	0,04	0,14	0,07

Teslim Bakım Karşılıkları	3.510.519	921.067	0	4.431.586	0,12	0,02	0,00	0,04
Vakıf SGK İşveren Payı Karşılığı	1.504.996	0	2.925.000	4.429.996	0,05	0,00	0,08	0,04
Lisans Giderleri Karşılığı	894.634	735.433	1.264.726	2.894.793	0,03	0,02	0,04	0,03
İhbar Tazminatı Karşılığı	2.146.743	0	0	2.146.743	0,08	0,00	0,00	0,02
Yakacak Karşılıkları	0	934.764	944.679	1.879.443	0,00	0,03	0,03	0,02
Vergi İncelemesi Uzlaşma Bedeli Karşılığı	0	0	1.700.000	1.700.000	0,00	0,00	0,05	0,02
İkramiye Karşılıkları	0	30.000	0	30.000	0,00	0,00	0,00	0,00
TOPLAM	2.844.998.587	3.695.427.588	3.611.531.972	10.151.958.147	100,00	100,00	100,00	100,00

BİST 30'da yer alan bankalar hariç şirketlerin kısa vadeli olarak ayırdıkları karşılık kalemlerinin detayı, tutar ve oran olarak Tablo 3'te verilmektedir. Söz konusu oran, ilgili kısa vadeli karşılık türü tutarının toplam kısa vadeli karşılık tutarına bölünmesi ile hesaplanmıştır.

Bu tablodan hareketle ilgili şirketlerin kısa vadeli olarak ayırdıkları karşılıklarda en fazla tutara ve orana sahip olan ilk üç kalem; dava karşılıkları, maliyet giderleri karşılığı ve garanti gider karşılıkları olarak görülmektedir. Dava karşılıkları kaleminin yüksek tutar ve oranda olmasının ana nedeni, araştırmaya konu 30 şirketin 25'inde bu karşılık kaleminin ayrılmasıdır. İlgili şirketlerin ayırdıkları kısa vadeli karşılık kalemlerinde ise en az tutar ve orana sahip olan kalemler; ikramiye karşılıkları, vergi incelemesi uzlaşma bedeli karşılığı, yakacak karşılıkları, ihbar tazminatı karşılığı, lisans giderleri karşılığı, teslim bakım karşılıkları ve benzeri karşılık kalemleridir. Tutar ve oran olarak düşük olan bu karşılık kalemlerin ortak özelliği, belli sektörler ya da belli durumlar için meydana gelmiş olmalarıdır.

Tablo 4. BİST 30 Şirketlerinin Uzun Vadeli Karşılık Tutarları (2012-2014)
(Bankalar Hariç) (Tutar) (Yüzde)

Uzun Vadeli Karşılık Türü	Uzun Vadeli Karşılık Türü Tutarı (TL)				Uzun Vadeli Karşılık Oranı (%)			
	2012	2013	2014	Toplam	2012	2013	2014	Toplam
Kıdem Tazminatı Karşılığı	2.895.204.578	2.921.992.221	3.224.803.122	9.041.999.921	77,26	75,13	75,35	75,88
İzin Karşılığı	249.878.097	255.918.155	288.787.620	794.583.872	6,67	6,58	6,75	6,67
Garanti Gider Karşılıkları	210.193.722	234.575.389	224.669.673	669.438.784	5,61	6,03	5,25	5,62
Dava Karşılıkları	156.285.762	172.438.947	181.311.564	510.036.273	4,17	4,43	4,24	4,28
Duran Varlık Söküm, Taşıma, Restorasyon Yükümlülüğü	116.100.000	133.762.000	117.093.000	366.955.000	3,10	3,44	2,74	3,08
Teslim Bakım Karşılıkları	24.786.593	59.558.259	118.912.191	203.257.043	0,66	1,53	2,78	1,71
Çevre Rehabilitasyonu, Maden Sahalarının Islahı Ve Maden Kapama Karşılığı	45.102.000	58.203.000	58.680.000	161.985.000	1,20	1,50	1,37	1,36
Kıdeme Teşvik Primi Karşılığı	25.134.168	26.182.232	33.691.500	85.007.900	0,67	0,67	0,79	0,71

Karşılıkların Türkiye Finansal Raporlama Standartları Kapsamında Şirketlerde Kullanımı

Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Diğer Karşılıklar	4.513.000	7.910.000	12.638.000	25.061.000	0,12	0,20	0,30	0,21
UFRYK 12 Kapsamında Giderleştirilecek Yatırım Karşılığı	8.783.000	8.105.000	7.593.000	24.481.000	0,23	0,21	0,18	0,21
Üst Yönetim Prim Karşılığı	3.527.550	5.103.637	4.978.203	13.609.390	0,09	0,13	0,12	0,11
Diğer	2.644.000	4.442.000	6.391.000	13.477.000	0,07	0,11	0,15	0,11
Prim Karşılıkları	2.113.000	1.019.000	0	3.132.000	0,06	0,03	0,00	0,03
Gayrinakdi Krediler Özel Karşılıkları	3.128.000	0	0	3.128.000	0,08	0,00	0,00	0,03
TOPLAM	3.747.393.470	3.889.209.840	4.279.548.873	11.916.152.183	100,00	100,00	100,00	100,00

BİST 30'daki bankalar hariç şirketlerin uzun vadeli olarak ayırdıkları karşılık kalemlerinin detayı tutar ve oran olarak ise Tablo 4'te yer almaktadır. Söz konusu oran, ilgili uzun vadeli karşılık türü tutarının toplam uzun vadeli karşılık tutarına bölünmesi ile hesaplanmıştır.

İlgili şirketlerin uzun vadeli olarak ayırdıkları karşılıklarda en fazla tutar ve oran, 2012-2014 yılları arasında ortalama %75,88'lik orana ve bu üç yılda da toplam 9.041.999.921 TL'lik tutara sahip olan Kıdem Tazminatı Karşılığı kalemidir. Kıdem tazminatı karşılığının bu denli yüksek çıkmasının nedeni, tüm şirketlerin insan kaynağının olması ve muhtemel işten çıkışlar için karşılık ayrılması gerekliliğidir. Dolayısıyla, kıdem tazminatı karşılığı tutarının yüksek çıkması beklenen bir durumdur. Bu kalemden sonra gelen ve diğer uzun vadeli karşılıklara nispeten daha fazla bir tutar ve orana sahip olan kalemler; izin karşılığı ve garanti gider karşılıklarıdır. Uzun vadeli karşılıklarda %1'in altında bir orana sahip kalemler ise gayrinakdi krediler özel karşılıkları, prim karşılıkları, üst yönetim prim karşılığı, UFRYK 12 kapsamında giderleştirilecek yatırım karşılığı, çalışanlara sağlanan faydalara ilişkin diğer karşılıklar, kıdeme teşvik primi karşılığı ve diğer karşılıklardır.

Tablo 5. BİST 30'daki Bankaların Karşılık Tutarları (2012-2014) (Tutar) (Yüzde)

Karşılık Türü	Karşılık Türü Tutarı (TL)				Karşılık Oranı (%)			
	2012	2013	2014	Toplam	2012	2013	2014	Toplam
Genel Karşılıklar	7.527.382.000	9.688.582.000	11.850.478.000	29.066.442.000	31,50	37,75	40,83	36,98
Sigorta Teknik Karşılıkları	7.783.939.000	7.127.324.000	7.824.989.000	22.736.252.000	32,57	27,77	26,96	28,93
Diğer	3.713.706.000	3.980.790.000	3.843.798.000	11.538.294.000	15,54	15,51	13,24	14,68
Kıdem Tazminatı Karşılığı	881.010.000	970.596.000	1.173.255.000	3.024.861.000	3,69	3,78	4,04	3,85
Çalışan Hakları Karşılığı	836.349.000	974.555.000	1.175.369.000	2.986.273.000	3,50	3,80	4,05	3,80
Muhtemel Riskler İçin Ayrılan Serbest Karşılıklar	1.024.617.000	610.700.000	900.216.000	2.535.533.000	4,29	2,38	3,10	3,23
Banka Sosyal Sandık Karşılığı	827.177.000	767.131.000	654.901.000	2.249.209.000	3,46	2,99	2,26	2,86
Gayrinakdi Krediler Özel Karşılıkları	446.497.000	453.620.000	481.922.000	1.382.039.000	1,87	1,77	1,66	1,76

Kullanılmamış İzin Karşılığı	279.482.000	317.640.000	371.902.000	969.024.000	1,17	1,24	1,28	1,23
Kredi Kartı Promosyon Gideri Karşılığı	302.977.000	269.979.000	316.453.000	889.409.000	1,27	1,05	1,09	1,13
Dava Karşılıkları	73.496.000	366.645.000	351.678.000	791.819.000	0,31	1,43	1,21	1,01
Yakın İzlemedeki Kredi Karşılıkları	92.887.000	70.915.000	0	163.802.000	0,39	0,28	0,00	0,21
İhracat Taahhütlerinden Kaynaklanan Ver. Fon. Kar.	38.106.000	41.007.000	44.489.000	123.602.000	0,16	0,16	0,15	0,16
Çekler İçin Ayrılan Karşılıklar	8.185.000	27.825.000	37.556.000	73.566.000	0,03	0,11	0,13	0,09
Ceza Karşılığı	61.630.000	0	0	61.630.000	0,26	0,00	0,00	0,08
Karşılık Toplamı	23.897.440.000	25.667.309.000	29.027.006.000	78.591.755.000	100,00	100,00	100,00	100,00

BİST 30'daki bankaların ayırdıkları karşılık kalemlerinin tutar ve oranı Tablo 5'te yer almaktadır. Söz konusu oran, ilgili karşılık türü tutarının bankaların toplam karşılık tutarına bölünmesi ile hesaplanmıştır.

Bankaların ayırdıkları karşılıklarda en fazla tutara ve orana sahip olan ilk üç kalem; genel karşılıklar, sigorta teknik karşılıkları ve diğer karşılıklar olarak gözükmektedir. Bankaların ayırdıkları karşılık kalemlerinde en az tutar ve orana sahip olan kalemler ise; ceza karşılığı, çekler için ayrılan karşılıklar, ihracat taahhütlerinden kaynaklanan vergi ve fon karşılıkları ile benzeri karşılık kalemleridir. Kıdem tazminatı karşılığı, kullanılmamış izin karşılığı, dava karşılığı ve ceza karşılığı dışında kalan ve Tablo 5'te yer alan karşılık türleri sadece bankalar tarafından kullanılmıştır.

V. SONUÇ

Çalışmada, TMS 37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar ve TMS 19 Çalışanlara Sağlanan Faydalar standartları kapsamında ele alınan karşılıklar konusunun BİST 30'da yer alan şirketlerin finansal tablolarında ne şekilde ve hangi tutarda yer aldığı, kullanım düzeyleri, yıllar itibariyle karşılık oranları ve sektörlere göre dağılımı analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda ortaya çıkan temel bulgular aşağıda sunulmaktadır:

- Ortalama karşılık oranları 2012-2014 yılları arasında düşüş eğilimindedir. Bu oranların sektör bazındaki seyri incelendiğinde ise madencilik ile ulaştırma, haberleşme ve depolama sektörü artış eğilimi gösterirken, diğer sektörlerde ayrılan karşılık oranları düşüş eğilimindedir.
- 2012-2014 yılları arasında ayrılan toplam karşılıkların içindeki en büyük pay bankaların ayırdıkları karşılıklardadır. Bankaların ayırdıkları karşılıkların tutar olarak yüksek çıkmasının nedeni bankaların bilanço büyüklüklerinden kaynaklanmış gibi gözükmeye de

bankaların kendi bilançolarının içinde ayırdıkları karşılıklar oransal olarak da diğer şirketlerden daha yukardadır.

- Bankalar hariç şirketlerin ayırdıkları karşılıklarda ise, her üç yılda da uzun vadeli karşılık oranı kısa vadeli karşılık oranından daha fazla olarak gerçekleşmiştir. Bankaların finansal tabloları likidite esasına göre düzenlendiğinden kısa-uzun vade ayrımı yapılmamaktadır. Bu nedenle kısa-uzun vade karşılaştırması bankalar için yapılamamıştır.
- Her üç yılda da şirketler oransal olarak kısa vadeli karşılıktan daha fazla uzun vadeli karşılık ayırmış olup, kısa vadeli ve uzun vadeli karşılık oranları arasında oransal olarak çok büyük farklar gözükmemektedir.
- Kısa vadeli karşılıklar içerisinde en çok payı sırasıyla; dava karşılıkları, maliyet gider karşılıkları ve garanti gider karşılıkları almıştır. Uzun vadeli karşılıklar içerisinde en çok payı sırasıyla; kıdem tazminatı karşılığı, izin karşılığı ve garanti gider karşılığı almıştır. Bu karşılıklar içerisinde kıdem tazminatı karşılığı %75,88'lik oranla en büyük payı almıştır. Bunun nedenlerinden biri, kıdem tazminatı dışında ayrılan karşılık türlerinin kullanımının şirketten şirkete, sektörden sektöre değişiklik arz etmesine rağmen kıdem tazminatı karşılığının tüm şirketler için ortak bir karşılık türü olmasıdır. Bir diğer neden ise, kıdem tazminatı karşılığı tutarının işletmelerin sahip olduğu çalışan sayısı ve çalışanların şirketteki çalışma süreleri ile orantılı olarak artmasıdır.
- Bankaların ayırdıkları karşılıklarda en fazla paya sahip olan ilk üç kalem; genel karşılıklar, sigorta teknik karşılıkları ve diğer karşılıklar olarak gözükmektedir. Ayrıca bankaların BİST 30'da yer alan diğer şirketlere göre içinde buldukları sektörden dolayı kendine özgü karşılık kalemlerinin olduğu tespit edilmiştir.
- Araştırma sonucunda elde edilen bir diğer temel bulgu ise, gider tahakkuklarının sınıflandırılmasına ilişkindir. Standartta, *“karşılıklar ayrı olarak gösterilirken, tahakkuklar genellikle ticari veya diğer borçların bir parçası olarak gösterilir”* ifadesine rağmen BİST 30'da yer alan bir şirket gider tahakkuklarını, kısa vadeli karşılıklar altında raporlamıştır.

Çalışma sonucunda ortaya konan hususlar çerçevesinde Uluslararası Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları'nın karşılıklar konusunda getirdiği ilkelerin BİST 30'da yer alan şirketler tarafından iyi bir şekilde uygulandığı, ayrılan karşılıklara dair bilgilerin dipnotlarda yeterli düzeyde açıklandığı gözlemlenmiştir. Bu bilgilerin, tüm iç ve dış paydaşların beklentilerini karşılayacak düzeyde olduğu da tespit edilmiştir.

Bununla beraber karşılıklar hakkında dipnotlarda verilen bilgilerin tüm paydaşların işletmeleri daha iyi değerlendirebilmesi için aşağıdaki ek açıklamaları yapmaları yararlı olacaktır:

- Karşılıklar ile ilgili verilen bilgiler biraz daha detaylandırılmalıdır. Örneğin, diğer karşılıklar kaleminin hangi alt kalemlerden oluştuğu ve bunların tutarları ya da dava karşılıkları tutarının hangi davalar için ne tutarda ayrıldığı belirtilmelidir.

- Bazı karşılık kalemlerinin içeriği anlaşılmemektedir. Örneğin, sivil savunma fonu karşılığı, kredi puan karşılıkları, sigorta teknik karşılıkları ve benzeri karşılık kalemlerinin tanımları yapılarak, neden ayrıldıklarına ilişkin bilgi verilmelidir.

Yararlanılan Kaynaklar

- Aerts, W. ve W. Peter. (2013). *Global Financial Accounting and Reporting: Principles and Analysis*. Hampshire: Cengage Learning.
- Akbulut, A. (2015). *Karşılaştırmalı TMS/IFRS-Vergi Uygulamaları ve Sonuçları*. Ankara: Maliye Hesap Uzmanları Derneği.
- Akça, N. ve Gönen, S. (2015). Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıkların Türkiye Muhasebe Standartları ve Vergi Mevzuatı Kapsamında Değerlendirilmesi. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*. 3.3, 89-105.
- Akdoğan, N. ve Sevilengül, O. (2007). *Türkiye Muhasebe Standartları ile Uyumlu Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulaması*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Antill, N. ve K. Lee (2008). *Company Valuation under IFRS*. Hampshire: Harriman House.
- Bragg, S. M. (2010). *The Vest Pocket Guide to IFRS*. New Jersey: John Wiley & Sons.
- Collings, S. (2013). *Frequently Asked Questions in IFRS*. Chichester: John Wiley & Sons.
- Çalış, Y. E. (2012). TMS 37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar, Koşullu Varlıklar ve Uygulama Örnekleri, *Vergi Dünyası Dergisi*, 375, 105-110.
- Çetin, A. ve Ögüz, A. A. (2010). Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıkların İncelenmesi. *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*. 29.2, 407-430.
- Demir, V. (Ed.). (2009). *Seçilmiş Türkiye Finansal Raporlama Standartları: Açıklamalar ve Uygulamalar*. İstanbul: İSMMMO.
- Dick, W. ve F. Missionier-Piera. (2010). *Financial Reporting under IFRS: A Topic Based Approach*. New York: John Wiley & Sons.
- Dündar, B. (2013). Türkiye Muhasebe Standartları ile Vergi Yasalarındaki Ölçüm (Değerleme) Farklarının Saptanması ve Vergi İdaresine Raporlanması. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Esendemirli, E. ve Yeğinboy, Y. (2014). TMS 37 Kapsamındaki Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar ile Şirket Karlılıkları
- İlişkisi – Borsa İstanbul'da İşlem Gören Şirketlere Yönelik Bir Uygulama. 4. *Uluslararası Türk Coğrafyası UFRS Sempozyumu*. Ekim 2014, Çatalca.
- Feleaga, L., V. D. Dragomir ve Feleaga, N. (2010). National Accounting Culture and the Recognition of Provisions: An Application of the Prudence Principle. *Crises et nouvelles problématiques de la Valeur*. Mayıs 2010, Nice, Fransa.
- Gerşil, A. ve Sönmez, F. (2007). Karşılıklar, Şarta Bağlı Yükümlülükler ve Şarta Bağlı Varlıklar. *Mali Çözüm*. 79, 121-140.

- Gökçen, G., B. Ataman ve Çakıcı, C. (2011). Türkiye Finansal Raporlama Standartları Uygulamaları. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Kaygusuzoğlu, M. (2010). Kıdem Tazminatı Karşılığı Uygulamasının Muhasebe Standardı (IAS-TMS 19) Kapsamında Değerlendirilmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*. 47, 173-191.
- KGK. (2017a). TMS 19 Çalışanlara Sağlanan Faydalar. www.kgk.gov.tr (Erişim: 02.01.2017).
- KGK. (2017b). TMS 37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar. www.kgk.gov.tr (Erişim: 02.01.2017).
- Mirza, A. A. ve Nandakumar, A. (2013). International Trends in Financial Reporting under IFRS. New Jersey: John Wiley & Sons.
- Örten, R., H. Kaval ve Karapınar, A.. (2016). Türkiye Muhasebe – Finansal Raporlama Standartları Uygulama ve Yorumları. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Özden Altuk, E. ve B. Ataman. (2014). Kar Yönetimi ve Yöntemleri. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*. 11.42, 13-25.
- Özkan, Ö ve Kocamış, T. U. (2011). Karşılıklar Standardı ile Vergi Usul Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu'na Göre Karşılık Kavramının İncelenmesi ve Muhasebeleştirilmesi. *Mali Çözüm Dergisi*. 103, 191-214.
- Palea, V. (2013). Financial Reporting under IAS/IFRS: Theoretical Background and Capital Market Evidence – A European Perspective. Bern: Peter Lang.
- Parlakkaya, R. (2010). Yasal Mevzuat ve TMS-19: Çalışanlara Sağlanan Faydalar Türkiye Muhasebe Standartlarında Kıdem Tazminatı ve Muhasebe Uygulaması. *Selçuk Üniversitesi: Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*. 19, 269-291.
- Siddiqua, J. (2013). Application of International Accounting Standards 37 (IAS 37): A Study of Banking Sector in Bangladesh. *International Journal of Applied Research in Business Administration & Economics*. 2.1, 12-24.
- Süer, A. Z. (2014). The Recognition of Provisions: Evidence from BIST100 Non-financial Companies. *Procedia Economics and Finance*. 9, 391-401.
- Usul, H. ve F. Ö. Keçe. (2016). TMS 37 Kapsamındaki Karşılıklar, Koşullu Borçlar, Koşullu Varlıkların Muhasebeleştirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 3.5, 49-60.
- Walton, P. (2011). An Executive Guide to IFRS: Content, Costs and Benefits to Business. Chichester: John Wiley & Sons.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, S. ve Karanlık, S. (2008). Türkiye Muhasebe Standardı (TMS-37) Kapsamında Karşılıklar ve Garanti Giderleri. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*. 3, 107-122.

Yükçü, S. ve Yaşar, Ş. (2013). Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıkların TMS 37 Standardı Kapsamında İncelenmesi. *Muhasebe ve Denetim Bakış*. 13.40, 1-13.

Yasin CEBECİ / yasin.cebeci@marmara.edu.tr

He graduated from Balıkesir University Business Administration program in 2004. He is a Ph. D. candidate in accounting-finance subdepartment, Faculty of Business Administration at Marmara University. He is also a research assistant at Marmara University. His research interests include international financial reporting standards and management accounting.

Hakan CAVLAK / hakan.cavlak@marmara.edu.tr

He graduated from Ege University Business Administration program in 2008. He is a research assistant at Marmara University Social Science Institute. He is a Ph. D. candidate in the accounting-finance subdepartment, Faculty of Business Administration at Marmara University. His research interests include corporate reporting and international financial reporting standards.